

Dlaczego warto studiować filozofię

Dlaczego warto studiować filozofię? Jest wiele powodów. Tutaj ograniczę się do dwóch: po pierwsze, filozofia to bardzo ciekawa dyscyplina, która rozwija naszą osobowość i wzbogaca nasze życie; po drugie, wbrew obiegowym opiniom, daje nam do rąk narzędzia, które dają szansę znaleźć ciekawą pracę i odnieść sukces. Zanim jednak przekonam was do studiowania filozofii za pomocą argumentów, kilka słów na temat, czym filozofia jest i na czym polega jej studiowanie.

1. Na czym polega studiowanie filozofii?

Prezentując szkicowy obraz edukacji filozoficznej, skupię się jedynie na wymienieniu głównych dyscyplin, niektórych problemów rozważanych w ramach tych dyscyplin, oraz skrótowo scharakteryzuję sposoby podejścia do filozoficznych zagadnień. Na liście podstawowych dyscyplin filozoficznych znajdują się: ontologia (metafizyka), filozofia przyrody, epistemologia, antropologia filozoficzna (której częścią jest filozofia umysłu), etyka, estetyka, logika, filozofia polityki. Oto przykładowe pytania (niektóre mogą wydawać się dziwne) stawiane w ramach tych dyscyplin. Ontologia: Co to znaczy istnieć? Co i jak istnieje? Czy istnieje Bóg? Dlaczego świat istnieje? Filozofia przyrody: Czy świat jest opisywalny językiem matematyki? Epistemologia: Czym jest wiedza? Co to jest prawda? Jak poznajemy świat? Antropologia: Czym jest umysł? Czy świadomość da się wyjaśnić jako efekt działania mózgu? Czy możliwa jest wolna wola? Jaki jest sens życia? Etyka: Co to jest dobro moralne? Czy istnieją obiektywne prawdy moralne? Czym jest sprawiedliwość? Logika: Jakie są zasady poprawnego rozumowania? Estetyka: Czym jest piękno? Filozofia polityki: Czy demokracja jest najlepszym z możliwych systemów politycznych? Jeśli ktoś odniósł wrażenie, że filozofia, owszem, porusza ciekawe zagadnienia, ale nie trzeba do tego studiów, aby niejako „z marszu” się nimi zajmować, dodam, że w zestawie problemów filozoficznych jest cała gama pytań, których sens bez głębszego treningu niełatwo zrozumieć. Np. pośród bardziej zaawansowanych problemów można wymienić kwestie: kwaliów, superweniencji umysłu, semantycznego realizmu, rozumowań abdukcyjnych, logiki rozmytej, analizy fenomenologicznej czy analizy funkcjonalnej.

W trakcie studiów filozoficznych, przy okazji niemal każdego problemu, student zostaje skonfrontowany z wieloma punktami widzenia, musi przebrnąć przez liczne teksty, w których autorzy argumentują za taką bądź inną koncepcją świata, prawdy, umysłu, sprawiedliwego społeczeństwa, dobrego życia itd. Oprócz analizy i dyskusji wokół problemów charakterystycznych dla poszczególnych działów filozofii student dostaje do ręki, a raczej do umysłu, odpowiednie narzędzia krytycznej analizy. Dzieje się to na takich zajęciach, jak: logika, epistemologia, metodologia nauk czy sztuka dyskusji filozoficznej. W wyniku treningu filozoficznego w studencie kształtuje się zarówno umysł uświadamiający sobie złożoność i tajemniczość rzeczywistości, jak i samego człowieka, a także otwartość na nowe idee, umiejętność analizy pojęciowej, językowej, analizy logicznej, umiejętność stawiania krytycznych pytań i

samodzielnego poszukiwania odpowiedzi i formułowania efektów własnych poszukiwań w postaci wystąpienia, tekstu czy głosu w dyskusji.

2. Filozofia a dobre życie

Możliwość edukacji filozoficznej, niekoniecznie na poziomie akademickim, ale w jakiejś przynajmniej spopularyzowanej wersji jest także w stanie dać poczucie większej sensowności naszego życia. Owszem wiele osób uważa, że filozoficzne rozważania, roztrząsania, uświadamianie sobie tajemniczości świata i samych siebie nie jest im do szczęścia potrzebne. Życie takich ludzi skupia się na poczuciu bezpieczeństwa, dobrze płatnej pracy, udanych relacjach z ludźmi, dobrej samoocenie, zabawie i smacznym jedzeniu. Co więcej, dla tych osób zajmowanie się filozoficznymi problemami, filozofowanie, oznaczałoby nie tylko niekonieczny dodatek do dobrego życia, ale stanowiłoby wręcz element przykry, ujmujący życiu jego wartości. Filozofowanie może być także niebezpieczne, pozbawia nas bowiem prostej, dającej poczucie bezpieczeństwa wizji świata i siebie, pozbawia poczucia spokoju. Ludzie mają prawo wyboru takiego życia, jakie im odpowiada, oczywiście o ile nie szkodzą innym, dlatego zostawmy samym sobie tych, którzy chcą pozostać w swoich czterech ścianach znanego im świata i cieszyć się swoimi małymi przyjemnościami.¹

Jednakże, tak jak istnieją ludzie żądni przygód, pragnący wyruszyć poza horyzont ich małego świata, ku nieznanym łądom, nieznanym krajom, kulturom, tak też istnieją ludzie pragnący poszerzać swoje horyzonty intelektualne. Intelektualna podróż przemiana, tak jak podróż geograficzna (która w zasadzie też jest po części podróżą intelektualną) rozwija w nas to, co należy do części naszej istoty jako reprezentantów gatunku *homo sapiens*. Tego rodzaju podróże można odbywać na różne sposoby, nie tylko czytając książki filozoficzne (czy już uprawiając filozofię), ale też zanurzając się w literaturę popularnonaukową (bądź naukową) z psychologii, astronomii, fizyki, biologii itd. Co łączy je wszystkie? Co mają wspólnego z innymi dziedzinami, czyniącymi ludzkie życie wartym przeżycia?

Władysław Tatarkiewicz, jeden z naszych najlepszych filozofów, stwierdził, że najcenniejsze momenty naszego życia składają się z tzw. stanów trzecich², które charakteryzuje jako stany odmienne od pracy i zabawy. Bardzo skrótowo można je opisać jako stany, w których popadamy w swoistą zadumę, jesteśmy wolni od codziennych trosk, potrzeb i lęków, podziwiamy to, co ujawnia się przed naszym umysłem. Stany takie mogą mieć charakter estetycznego przeżycia w trakcie słuchania muzycznego utworu, czytania poezji, mogą przychodzić w postaci podziwu dla piękna przyrody, ogromu wszechświata, podziwu i nabożności w mistycznym przeżyciu, mogą też być obecne w momencie intelektualnego wglądu, aktu

---

¹ Chociaż zapewne także wśród osób tego rodzaju można znaleźć i takich, którzy, po przełamaniu wstępnych oporów mogliby na studiowaniu filozofii wiele skorzystać, a nie korzystają, bo nikt nie potrafił ich filozofią zainteresować.

² Nie miejsce tu na szczegółowy opis stanów trzecich i ich wkładu w sensowne życie. Zainteresowanych szerszą lekturą na ten temat zachęcam do przeczytania: Władysław Tatarkiewicz, *O szczęściu*, PWN, Warszawa, s. 175-183; Artur Szutta, *Stany trzecie w ujęciu Władysława Tatarkiewicza*, *Filo-Sofia* 13-14 (2011). W podobny sposób na temat pojęcia *Muse* (ang. *Leisure*) pisze Joseph Pieper w książce składającej się z dwóch esejów (odwołuję się do anglojęzycznego tłumaczenia): *The Leisure. The Basis of Culture* oraz *The Philosophical Act*, trans. G. Malsbary, St. Augustine Press, South Bend, Indiana 1998.

zrozumienia, a może odsłonięcia się jakiejś tajemnicy. Ten ostatni rodzaj stanu trzeciego jest charakterystyczny dla tego, co w literaturze przedmiotu określa się mianem teorii (*theoria*). Trudno jest w skrócie opisać tego rodzaju doświadczenia, jednak ci, których były one udziałem, niechybnie rozpoznają ich wartość dla ludzkiego życia. Móc zrozumieć doniosły problem, a ponadto ujrzeć możliwą odpowiedź to jakby zajrzeć do innego świata, to odbyć podróż po nieznanym dotąd lądach, na poziomie przeżycia może równać się ze spojrzeniem ukochanej osobie w oczy i dostrzeżeniem jej wewnętrznej piękna. Oczywiście stany trzecie rozumiane jako teoretyczny wgląd nie są udziałem jedynie uprawiających filozofię, nieobce są ludziom zagłębiającym się w różne dyscypliny wiedzy czy sztuki, niemniej każda z tych dyscyplin w owym aspekcie dostarczania stanów trzecich w pewnym sensie naśladuje filozofię – bierze się z ciekawości, ze zdziwienia i chęci zrozumienia świata i siebie. Im bardziej mamy do czynienia z bezinteresownym dociekaniem w tych dyscyplinach, tym bardziej uzasadnione jest mówienie o uprawianiu filozofii w ramach tych dyscyplin. Przynajmniej jeśli filozofię rozumieć jako umiłowanie mądrości.³

Można twierdzić zatem, że życie pozbawione filozoficznej perspektywy, filozoficznego poszukiwania (choćby w ramach amatorskich lektur i przemyśleń) byłoby pozbawione czegoś ważnego, bez czego ludzkie życie byłoby tylko zbiorem przyziemnych doznań, zabiegania i nudy, byłoby życiem ciasnym i niewygodnym, chociaż niektórzy są skłonni takie ciasne życie uznać za pożądane. Nie muszą jednak inteligentnego czytelnika o otwartym umyśle i ciekawości świata przekonywać, jaki rodzaj aktywności nadaje życiu smak i głębię.

3. Filozofia a rynek pracy i kariera

Za wyborem studiowania filozofii przemawiają także względy pragmatyczne. Filozofia jest jedyną dyscypliną (albo przynajmniej jedną z niewielu dyscyplin) akademicką, w której ciągłe spory i wielość proponowanych rozwiązań zmuszają do szerszego spojrzenia, czujności intelektualnej, a także w tak dużym stopniu zachęcają do kreatywności, do podążania za własnymi intuicjami, często „w nieznanne”. Oczywiście nie wszyscy, nawet nie większość studentów filozofii osiąga taki poziom kreatywności i samodzielności. Studia filozoficzne jednak wydobywają z nich tę kreatywność i do tej kreatywności zachęcają. Nawet słabi studenci, którzy przychodzą studiować filozofię, bo bali się, że nigdzie indziej sobie nie poradzą, często dzięki tym studiom ulegają pozytywnej metamorfozie.

Konieczność wyrażania swoich przemyśleń i argumentowania w taki sposób, aby do swoich pomysłów przekonać innych kształci umiejętność jasnego myślenia i komunikacji. Obszar tematów, jakimi zajmują się studenci filozofii daje im z kolei pewną wszechstronność myślenia od zagadnień nauk ścisłych, przez psychologię, nauki społeczne, po humanistykę. W ten sposób student zdobywa ogólny pogląd na

---

³ Osobie czytającej powyższy akapit z odrobiną sceptycyzmu (czy autora nie poniosła nieco wyobraźnia), polecam poczynienie małego eksperymentu dotyczącego przeżywania stanów trzecich. Proponuję lekturę książki autorstwa Juliana Baggini, *Żuk w pudełku* oraz 99 innych eksperymentów myślowych. Wystarczy w skupieniu przeczytać jeden lub dwa kilkustronicowe rozdziały i przekonać się jak to jest popaść w zadumę i dojrzeć coś, zrozumieć. Silne wrażenia gwarantowane.

wiele dziedzin, uczy się uczyć rzeczy nowych, staje się otwarty na opanowywanie nowych umiejętności, pokonuje lęk przed tym, co nowe.

Wszystkie te umiejętności mają niesłychanie ważne znaczenie na rynku pracy, czynią bowiem z absolwentów filozofii osoby niezwykle elastyczne i chłonne, zdolne do odniesienia sukcesu w wielu dziedzinach życia. Być może dlatego tak wielu absolwentów filozofii stało się mistrzami w wielu dziedzinach życia. Wymieńmy na koniec kilka przykładów: Filozofię kończyli tacy znani reżyserzy jak Woody Allen, Krzysztof Zanussi. Wśród dziennikarzy warto wskazać Pawła Lisickiego, Jacka Żakowskiego. Także w wielkim biznesie filozofowie odnoszą sukcesy: Carla Fiorina, naczelny dyrektor HP w latach 2000-2005, Gerald Levi, dyrektor naczelny Time Warner, twórca sukcesów HBO, Patrick Byrne, prezes naczelny i założyciel Overstock.com, czy Peter Thiel, współzałożyciel PayPal, i wielu innych.⁴

Istotną prawdę na temat, co dają w sensie możliwości zrobienia kariery studia filozoficzne, oddaje poniższy żart:

- Tato! Chciałbym pracować w banku, dlatego idę studiować filozofię!
- Synu, a nie lepiej byłoby pójść na ekonomię albo finanse?
- O nie! Ja nie chcę pracować w okienku, ja tam chcę zostać dyrektorem!

W ostatnich latach przeprowadzono badania socjologiczne na temat, jak radzą sobie ze znalezieniem pracy absolwenci różnych kierunków i okazało się, że absolwenci filozofii należą do tych, którzy radzą sobie najlepiej. To daje do myślenia!!! Nieprawdaż?⁵

Nawet jeżeli myślicie już o podjęciu innych studiów niż filozoficzne, warto rozważyć studiowanie filozofii jako drugiego kierunku. Przyczyna jest prosta, zdobywając umiejętności jasnego i rzetelnego oraz kreatywnego myślenia, a także klarownego wyrażania swoich myśli, macie większe szanse głębsze rozumienie studiowanej na pierwszym kierunku problematyki.

4. Zajrzyjcie na nasze strony

Chciecie się dowiedzieć czegoś więcej o studiowaniu filozofii? Odwiedźcie nas na naszej stronie internetowej:

<http://www.ifsid.ug.edu.pl/>

A przede wszystkim na naszej stronie fejsbukowej, na której prezentujemy linki do wielu artykułów, które mogą wam pomóc w podjęciu decyzji o studiowaniu filozofii:

<https://www.facebook.com/filozofianaug>

---

⁴ Na temat słynnych ludzi biznesu przeczytajcie artykuł z gazety „Business Insider” (<http://www.businessinsider.com/successful-philosophy-majors-2014-1#former-hp-ceo-carly-fiorina-was-a-medieval-history-and-philosophy-major-at-stanford-university-1>)

⁵ Na temat takich badań zobacz:

http://kariera.dlastudenta.pl/artukul/Filozofowie_najlepiej_odnajduja_sie_na_ryнку,97278.htm

Artur Szutta, O potrzebie filozofii

"Jeśli chcecie zasmakować filozofowania już teraz, zapraszamy na spotkanie z filozofią podaną przystępnej i atrakcyjnej formie w popularnym czasopiśmie "Filozofuj!", redagowanym również przez pracowników UG: <http://filozofuj.academicon.pl/>. Zajrzyjcie także na stronę FB Filozofuj!: <https://www.facebook.com/filozofuj.>"